

פרשת בהר בחוקותי

כ"ב אייר ה'תשפ"ג
שנה י"א גליון ל'

סוף קריש	מוצשק	הלכת	
לשב"ק	ר"ת	הנרות	לעיקוואוד
8:30/9:18	9:16	7:44	
8:28/9:16	9:16	7:44	ברוקלין
8:29/9:10	8:45	6:51	ירושלים
8:30/9:11	8:42	7:06	בני ברק
8:29/9:10	8:43	7:00	אלעד

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חיזוק ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

שימרה לגאלנו משום חבת הארץ, ואם חכה שנה ראוי שיחלט, עיי"ש. והדברים צ"ב, התינה במי שיש לו לגאול, קנסו אותו כדי שיגאול, אבל מי שמוכר את ביתו, על כרחך הוא מפני שאין לו מה לאכול, וא"כ הרי אין לו במה לגאול, ולמה יקנסו אותו. אולם הדבר פשוט כמו שאמרו חז"ל בקידושין (כ) א' בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית, דאם עסק בפירות שביעית, פעם ראשונה מוכר את מטלטליו, פעם שניה מוכר אחוזתו, ושכבר נעשית לו כדיתר דעבר ושנה בה, מוכר את ביתו, עיי"ש. וא"כ כל מה שאין לו מה לאכול, הוא האשם בזה, ולכן נתנה לו [ה]תורה זמן של שנה לשוב בתשובה ואז בודאי יהיה לו במה לגאול את ביתו, וכשאין לו, הוא מפני שלא חזר בתשובה, ולכן קנסו אותו שיחלט ביתו, וכל זה שהאדם עוסק בפירות שביעית ובשאר דברים האסורים, הוא בא משום חסרון בטחון, כי הרי מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, ולכן הוא מתעסק בדברים האסורים להמציא לו פרנסתו, אבל אם היה לו בטחון לא היה עובר ע"ז. ואף דחז"ל אמרו בפסחים (ק"ה) א' קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, אין זה סותר להא דאמרו דמזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה, דבודאי מזונותיו קצובין לו ויהיה לו מה לאכול, אלא דטבע בני האדם לדאוג ליום מחר ולכל החודש ולכל השנה ורוצה מזונותיו שלא בזמנם ולכן קשין לו מזונותיו, וזהו נמי מה דאמרו קשה זווגו של אדם כקריעת ים סוף, ואין זה סותר למה שאמרו דמי' יום קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני, אלא משום דכל זה אם אדם נושא אשה בזמן שקבעו חז"ל בודאי לא קשה הזיווג, אלא האדם הוא בעל בחירה ואינו רוצה בזמנו, אז קשה זווגו של אדם כק"ס.

אבן ישראל, מהגה"צ ר' ישראל יעקב פישר זצ"ל ראב"ד עדה החרדית בירושלים עיה"ק

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם.

ע"י בזה"ק (ק"א) א' בסוד הפסוק, וגם אני השפל אענה את חלקי מה שחנני השי"ת ברוב רחמי וחסדיו, ובפשיטות יש לומר כי הנה אמרו רבותינו ז"ל (קידושין לט) א' ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, והעמידה כשבאה עבירה לידו וניצל ממנה, הגם שאינה אלא שמירה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה מעשה מצות. וע"י באוה"ח הק' בפ' זה (אותו). וע"י בהקדמת דרך פקודיך (הקדמה ב אות ד) שחקר דנהג מצות צריכות כוונה, וגם מצות לא תעשה צריכות כוונה שמונע עצמו בעבור גזירת היוצר, ובלא כוונה אינו נחשב לו המצוה בכלל החלוקה דרבנן, וא"כ מה נעשה במצות לא תעשה אשר גם בזולת גזירת היוצר לא הי' עובר מחמת בושה וכדומה עיי"ש באריכות. ואמנם הענין הוא כי כשאדם מונע עצמו במה שהוא חוקה בלא טעם כלבישת שטענ"ז וכדומה, מחמת גזירת היוצר, הנה היודע מחשבות יעיד עליו שגם הלאוין אשר יש בהם טעם מונע עצמו מחמת מורא שמים ולא מחמת הבריות, וזהו, אם בחקתי תלכו, כשתקיים החוקים אשר הם בלי טעם, אוי, ואת מצותי תשמרו, הנה מצוה הוא מצות לא תעשה שיש בה טעם, ר"ל אפי' מה שתשמרו מצותי, ועשיתם אתם, ר"ל יהי' נחשב אצלכם כעשי, וע"י בזה"ק שדורש מצותי כמו משפטי, ונודע כי משפט הוא הדברים שיש בהם טעם כמו שאמרו רז"ל ביומא (סו) א'.

ליקוטי אמרי יוסף, מהר"ק מספינקא ז"ע

שש שנים תזרע שדך וכו' ובשנה השביעית שבת שבתון. טעם לשמיטה.
...צוה יתעלה במצות השמיטה ובמצות היובל, שהיתה השמיטה שש שנים לעבוד את האדמה, ובשנה השביעית שבת שבתון. להעיר ולרמוז, שימי שנותינו שבעים שנה, וחמשים שנה אחרי הילדות הוא איש זרוע לו הארץ, ולכן יזרע שדהו ויזמור כרמו ויאסוף את תבואתו. אמנם בשנה השביעית, שהוא רמז לעשרת השנים האחרונים מימיו, אין ראוי שיעבוד עוד. כי הוא אם בגבול הישישות ואם בקבר. ולכך שבת שבתון יהיה לארץ ושבת לה' (כ"ה). כי אז תדבק הנפש עם בוראה ותעזוב העסקים הגשמיים. הנה א"כ, טעם מצות השמיטה הוא, שיוכור האדם כמה ימי שני חייו. ולפי שהתכלית בזה הוא להשגת שלמותו, אמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה (כ"ה), שיאכלו ויזונו במזון הצריך לנפשם. ולא לבד יהיה זה לשרידים אשר השם קורא, כי גם לעבדים ולאמהות (ש"ס). כי מלבד שיהיה עקר המצוה שביתת הארץ, והתבואות שתוציא מעצמה בשנה השביעית יהיה הפקר להם ולבהמות לאכול (כ"ה), הנה זהו הרמז אשר תרמוז המצוה אליו. ושכן יהיה אחרי מות האדם, שנכסיו וכל אשר לו יהיו לאשר לא עמל בהם ולא גדלם.

אברבנאל, בתו"ד

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וכו' וצויתי את ברכתי וגו'.

...וזהו דאמרינן בגמרא (על מה שהקדים עיי"ש המעשה ממסכת שבת ג' ב) כל העושין לו נס מנכין לו מזכותיו, ...י"ל דהיינו דוקא אם נעשה לו נס לטובת גופו ועצמותו, בזה אין טובה לו דהא מנכין לו מזכותיו, אבל אם נעשה לו נס כדי שיוכל לקיים מצות ה', אין לומר דע"י הנס יש נכיון זכות, דהא אדרבה, ע"י הנס יתרבה הזכיות יותר, ופי' בד"ז הכתוב (שמות ג' יא) וכי ארציא את בני ישראל ממצרים, ופירש"י מה זכות יש לישראל, דקשה וכי לא הי' להם זכות. אלא כפי הנ"ל י"ל דהכי קאמר, באיזה זכות, כיון דע"י הנס ינוכה להם מזכותיהם ואין טובה להם שיעשה להם נס, והשיב השי"ת דע"י יציאה זו יקבלו התורה, וא"כ אין כאן נכיון זכיות, דהא אדרבה יתוסף להם זכיות בזה שיקבלו התורה על ההר הזה, עכ"ל.

ובזה י"ל הכתוב וכי תאמרו מה נאכל, הכוונה, אחר שלא יזרעו ולא יעסקו בהשדה בדרך הטבע בשנה השביעית, אלא השפעתם יבוא דרך נס, א"כ ע"י זה ינוכה להם מזכותיהם, ואין טובה לאדם שיעשה לו נס, כי כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית, דהוא היפוך רצונו של השי"ת ב"ה דהא רצונו שיתנהג הכל ע"פ הטבע, ע"כ כתב וכי תאמרו מה נאכל דהוא היפוך הטבע, לז"א וצויתי את ברכתי, דהיינו הכוונה שזהו ג"כ ציווי הבור"ה שהשנה הששית יתברך על שלש שנים, ואם הוא ע"י הציווי אז הוא ג"כ לקיים מצות הבור"ה ואם מצ"א ינוכה להם הזכיות, לעומת זה יתוסף להם זכיות כי ע"י הנס זה יתרבה הזכיות יותר בקיום מצות הבור"ה כי בא ע"י הציווי, ע"כ אין כאן נכיון זכיות וקיימו רצון קונם בזה, והבן.

לבושי יו"ט ערית ח"ב (בתוך לבושי יו"ט ח"ד) בתו"ד, מהגה"צ אב"ד ק"ק נירבאטור זצ"ל

ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה והיתה גאולתו עד תום שנת ממכרו.

בטעם הדבר שבבתי ערי חומה גזרה [ה]תורה שאחרי שנה לא יוכל כבר לגאול את הבית, כתב בחינוך (מצוה שס) דטעמא הוא משום שקנסה לו התורה

רהשי ההלכה

פסקים וביורוי הלכות בדבריים
המצויים הלכה למעשה מפסקי
מרחן בעל שבט הלוי זצ"ל

בעריכת
הרה"ג ר' ישכר דוב שטיין שליט"א
מרח"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקלה חסידיים בני ברק, מרח"ן בשבט הלוי
ונח"מ פסקי מרחן ישיבת לוי

פסקי הלכות

הברכה על פירות מרוסקים

א. באיזה אופן של ריסוק משתנית הברכה של פירות מרוסקים: פרי שנתרסק (בין מפירות הארץ שברכתן בפה"ע ובין מפירות האילן שברכתן בפה"ע) גם אם נתרסק לגמרי אם עדיין ממשו קיים שניכר עדיין צורתו ותאורו וניכר מאיזה פרי הוא, לא נשתנית ברכתו וברכת הרסק כברכת הפרי (וכגון פירה מתפוז"א כשאינו מרוסק לגמרי באופן שנעשה נוזלי), אבל אם נתרסק הפרי באופן שאבד כל צורתו ולא ניכר מה הוא (וכגון ריבה הנעשית מפירות מבושלים שנתרסקו לגמרי שלא ניכר מאיזה פרי הוא, או קומפוט מבושל שנטחן בבלנדר ונעשה רסק, ועי' קובץ מבית לוי ח"י"ז עמוד ל"ח ס"ו שאם נשאר בהם גם חתיכות פרי שלא נתרסקו יברך על חתיכות הפרי ויפטור את השאר דלא נחשב באופן"ז שאבד כל צורתו) לכתחילה יש לברך עליו שהכל, ובדיעבד אם בירך עליו הברכה הראויה (בפה"ע או בפה"א) יצא (להמחבר בסי' ר"ב ס"ז בכל אופן לא נשתנית ברכתו והכרעת הרמ"א שעל פוידל"א שהן גודגדניות מבושלין שנתרסקו יש לברך לכתחילה שהכל ובדיעבד אם בירך בפה"ע יצא ועי' במשנ"ב סקמ"ב שנחלקו האחרונים אם מודה להמחבר בתמרים שנתמעכו לגמרי שעדיין ניכר צורתן ותוארן או גם בזה חלוק, והכרעת המשנ"ב בחלק ביניהם דבאופן שאינו ניכר כלל מה הוא מברך לכתחילה שהכל אבל בתמרים שנתמעכו לגמרי וכה"ג שעדיין ניכר תארן וצורתן לא נשתנית ברכתו).
ב. פירות שהדרך לרסקן: פירות שרוב דרך אכילתן הוא ע"י ריסוק לא נשתנית ברכתן ולכתחילה יש לברך עליהם ברכתן הראויה (ש"ע הרב ס"ז ומשנ"ב סקמ"ד, וכן משמע בתרומת הדשן ס"ב ט).

ג. יש לפניו פרי שלם ורסק פירות ודעתו לאכול משניהם: כשיש לפניו פרי שלם ורסק פירות (שלד" הרמ"א ברכתו שהכל לכתחילה) ודעתו לאכול משניהם, לא יברך על הפרי השלם ויכוין לפטור את הרסק (אף שמעיקר הדין לא נשתנית ברכתו של הרסק מ"מ לדעת הרמ"א לכתחילה יש לברך עליו שהכל), אלא יברך מקודם על הפרי השלם (שמצוה להקדים השלם) ויכוין שלא לפטור ברכתו את הרסק ואח"כ יברך שהכל על הרסק (עי' שו"ת שבט הלוי ח"י"ט מ"ו אות א' ונתבאר באריכות בברורי הלכות הכא, וכשיש לו חתיכות פרי ולא פרי שלם משמע לסאורה מדברי מרחן זצ"ל בתשו"ש שם שיברך מקודם שהכל ואח"כ בפה"ע ועי' מש"כ בזה בהורי הלכות, אמנם א"י מוכרח ויכול להיות שגם באופן"ז דעת מרחן זצ"ל שיברך מקודם בפה"ע שברכת בפה"ע קודמת לשהכל ויכוין שלא להוציא את הרסק, ולמעשה באחד מב' אופנים אלו יצא מהספק).

ד. ברכת קוגל תפוז"א: קוגל תפוז"א רגיל שהתפוז"א נגרר דק דק ומעורב בביצים ברכתו שהכל משום שלא ניכר תארו וצורתו של התפוז"א לאחר האפיה (קובץ מבית לוי שם) אבל אם נגרר לחתיכות עבות שנראה כמו לוקש"ן וניכר כן גם לאחר האפיה ברכתו בורא פרי האדמה (עי' שו"ת שבט הלוי ח"י"ט מ"ו אות א').

ביורוי הלכות

יש לפניו פרי שלם ופרי מרוסק האם יברך על הפרי השלם ויכוין לפטור את הפרי המרוסק

שהכל (ד' שכנה"ג ע"ת לחם חמודות נחלת צבי והגר"א) או רק על גודגדניות שנתבשלו ונימוחו (ד' הלבוש מ"א וא"ר), הכריע המשנ"ב להלכה כחילוק המ"א דהיכא שממשו קיים כתמרים שנתמעכו לגמרי וניכר מה הוא ברכתו בפה"ע, ורק היכא שאיבד כל צורתו ולא ניכר כלל מה הוא מברכין עליו לכתחילה שהכל (ועי' טעמו בבה"ל ד"ה תמרים), וסיים המשנ"ב אכן לענין ברכה אחרונה אין עצה אי אתרמי לענין דברים שהוא מז' מינים וכדאי בסי' ר"ח ס"ג דברכת בני"ר אינה פוטרת מעין ג' ולא מעין ג' פוטרת בני"ר, אם לא שייאכל גם פרי מז' המינים וגם דבר שברכתו בני"ר לפטור גם את זה ממז' (פמ"ג) ואם אין לו נראה לי שיוכל לברך מעין ג' כי כן משמע מלשון הרמ"א דתופס לעיקר הדין שברכתו פה"ע.

ומעתה נבוא לנדוד באופן שיש לפניו פרי מרוסק באופן שלכתחילה מברכין עליו שהכל (וכגון קומפוט תפוחים מבושל שנטחן בבלנדר ונעשה רסק) ובנוסף יש לפניו גם פרי שלם (או פרי חתוך) שברכתו בפה"ע (או בפה"א) ודעתו לאכול משניהם מה יעשה? האם יברך מקודם על הפרי השלם בפה"ע ויכוין להוציא את הרסק שמעיקר הדין ברכתו בפה"ע (ויש הנוהגים לעשות כן לכתחילה וכן ד' הגרש"ז אורבאך במנחת שלמה ח"א ס"י צ"א אות ג' עי"ש טעמו), או שכיון דלהרמ"א לכתחילה יש לברך על הרסק שהכל אין לעשות לכתחילה שלא כהכרעתו, וא"כ צריך לברך מקודם שהכל על הרסק ואח"כ בפה"ע על הפרי השלם שאם יברך מקודם על הפרי השלם כבר פטר את הרסק שברכתו בפה"ע מעיקר הדין, אלא שבאופן"ז מפסיד המצוה להקדים לברך על השלם (כמבואר בשו"ע ס"י קס"ח ס"א ומשנ"ב ס"י ר"יא סק"ד), וגם אם אינו שלם ברכת בפה"ע ובפה"א קודמת לשהכל כמבואר בשו"ע ס"י ר"יא ס"ג), ועי' בשו"ת שבט הלוי ח"י"ט מ"ו אות א' שכ' מרחן זצ"ל דמדברי הרמ"א מוכח דלכתחילה צריך לברך שהכל וא"כ צריך להקדים שהכל, אמנם אם הפרי שלם שמצוה להקדים השלם יברך מקודם בפה"ע ויכוין שלא לפטור את הרסק ואז יוכל לברך עליו אח"כ שהכל כד' הרמ"א, (כהכרעת מרחן זצ"ל בשו"ת שבט הלוי ח"י"ט כ"ב כד' הפוסקים שמועיל כוונה שלא לצאת ברכתו רק על פרי זה וכיו"ב, ובמקום ספק אי"י נחשב ככרבה שאינה צריכה ומותר לעשות כן, ומשמע לסאורה מדברי מרחן זצ"ל דכשאין הפרי שלם אף שבפה"ע קודמת לשהכל יברך שהכל מקודם וכדמצינו בכמה מקומות שמוותר לברך שלא כדיני קדימה כדי לצאת מספק, ולפי"ז צ"ב מדוע כשהפרי שלם לא כתב כן, ואולי כשהפרי שלם שיש ב' טעמים להקדמת הברכה עליו א. שלם ב. בפה"ע סבר מרחן זצ"ל דעדיף לברך בפה"ע מקודם ולכוין שלא להוציא את הרסק, ועדיין צ"ע).

ועי' להלכה למעשה כשיש לפניו פרי שלם ופרי מרוסק שברכתו שהכל יברך מקודם על השלם ויכוין שלא לפטור את הרסק ואח"כ יברך שהכל על הרסק.

שאלה: יש לפניו פרי שלם ופרי מרוסק ודעתו לאכול משניהם על איזה מהם יברך קודם, על הפרי השלם ויכוין לפטור את הפרי המרוסק (שנפטור מעיקר הדין בברכת בפה"ע), או דילמא עדיף טפי שיברך תחילה שהכל על הרסק (כפסק הרמ"א שטוב לכתחילה לברך עליו שהכל) ואח"כ בפה"ע על השלם, אמנם באופן"ז יפסיד המצוה לברך תחילה על השלם?

תשובה: בברכות לח. א' והלכתא תמרי ועבדינהו טרימא מברכין עליוהו בורא פרי העץ מ"ט במילתייהו קיימי כדמעיקרא, ופרש"י (ד"ה טרימא מהו) ושם טרימא כל דבר הכתוש קצת ואינו מרוסק, ובטור ס"י ר"ב ס"ז כ' בתחילה תמרים שכתשן קצת ואינן מרוסקין לגמרי בפה"ע (ולא כ' שכן פרש"י) ולאח"כ הביא דברי הרמב"ם שכ' תמרים שמיענן ביד והוציא גרעינין שלהם ועשה מהן עיסה מברך עליהן בפה"ע ולבסוף ברכה אחת מעין ג', ובב"י הביא פרש"י וכו' דמשמע מדבריו שאם היה מרוסק לגמרי אין מברכין עליו בפה"ע וכן נראה מדברי הטור וכו' בתרומת הדשן ס"י כ"ט, (בת"מ מיירי בגודגדניות מבושלין בדבש ותבלין עד שנימוחו לגמרי ולמד מדברי רש"י הנ"ל דמשמע מדבריו דבתמרים שנימוחו לגמרי מברכין עליהו שהכל וא"כ כ"ש בהני גודגדניות מבושלין שנימוחו וגם מעורבין בבשמים ודבש), אבל להרמב"ם גם במרוסק לגמרי מברכין בפה"ע וכו' הטור דאפשר דגם ר"י מודה לדברי הרמב"ם, וז"ל המחבר והרמ"א שם ס"ז, תמרים שמיענן ביד ועשה מהם עיסה והוציא מהם גרעיניהם אפ"ה לא נשתנית ברכתן ומברך עליהן בפה"ע ולבסוף ברכה אחת מעין ג', וכו' הרמ"א ולפ"ז הוא הדין בבלטוערין הנקרא פוידל"א (שעושיין מגודגדניות ושאר מינין שמוציאין גרעיניהן ומבשלין אותם עד שהם נימוחו לגמרי) מברכין עליהם בפה"ע, וי"א לברך עליהם שהכל, וטוב לחוש לכתחילה לברך שהכל אבל אם בירך בפה"ע יצא כי כן נראה עיקר.

ועי' בט"ז (שם סק"ד) שהכריע לברך לכתחילה בפה"ע ודלא כרמ"א (שהכריע כת"ה), דכבר השיג בב"י סו"ס ר"ד על התרומת הדשן מהרמב"ם הנ"ל ומהטור שם (ועע"ש שהביא עוד כמה ראיות), אבל במג"א סק"י הסכים לרמ"א אלא שכ' דלא הביא הרמ"א דעת הר"א לברך שהכל רק בגודגדניות שנתבשלו ונימוחו לגמרי (במחצה"ש ביאר החילוק דכיון שנימוחו ע"י בישול נתבטל לגמרי תואר הפירות משא"כ בתמרים שנתמעכו לגמרי שעדיין רושם צורתן ניכרת שהן תמרים, ועי' בלבוש שביאר דהפוידל"א אינו ניכר לאחר הריסוק מאיזה פרי הוא, ועי' בפמ"ג א"א סק"ח ובמשנ"ב סקמ"ב), אבל בתמרים שנתמעכו לגמרי אינו חולק וסובר ג"כ דמברכין עליו בפה"ע כהרמב"ם, וגם בתרומת הדשן אפשר דמודה בתמרים שנתמעכו שמברכין עליו בפה"ע כהרמב"ם עכ"ד, ובמשנ"ב סקמ"ב לאחר שהביא מח' האחרונים האם ה"א שברמ"א חולק גם בתמרים שנתמעכו דמברכין עליו

הילולא דצדיקא

גלב"ע
כ"ג אייר תקע"ד

הרה"ק
ר' יהושע מדינוב זי"ע

קרא: הבאתי כפרות! כשהוציא אותם משקו ראה שהם מתים, ונצטער צער רב על שטרח כה הרבה לסוחבם כחמישים קילומטר לשוא. הרה"ק רבי יהושע לא היה יכול לשאת את צערו של היהודי, ולראותו כה מדוכדך. אמר לו: מדוע הינך מיצר כל כך, הרי הם לא מתו רק קפאו מהקור. הנח אותם ליד התנור, ותראה שיתחממו ויתחילו ללכת. עשה כן ר' משה והניחם ליד התנור, עד שרבי יהושע ניגש אליהם, צעק אליהם שא! שא!, ופרחו למטה. מכל מקום חילק את העופות לעניים, כי לכשעצמו לא רצה ליהנות ממעשה ניסים.

פעם עשה פריץ משתה גדול. קנה לו בד יקר לתפור ממנו מלבוש, ומסרו לחייט יהודי. טעה החייט, ותפר את הצד המחוּספס למעלה, במקום שיהיה מבפנים והחלק מבחוץ. מורא עלה על ראשו מהפריץ, כי באותם ימים היה יכול הפריץ לעשות כל מה שיעלה על רוחו. לא ידע היהודי לשית עצות בנפשו, ועלה ברעיונו ללכת לדינוב אל הרה"ק רבי יהושע זי"ע, שמה הוא יתן לו עצה מה עושים. כאשר סיפר לרבי יהושע את סיפורו, אמר לו: לך הביתה, הבא לפריץ את המלבוש ללא כל מורא, והכל יהיה בסדר. חזר החייט לביתו, והביא מיד לפריץ את המלבוש שתפר לו. הפריץ שמח בו מאוד, ובראותו שהחלק אינו מבחוץ אלא הצד המחוּספס למעלה, אמר לחייט שהפעם תפר יותר טוב ויותר יפה מאשר אי פעם. שילם לו כמה שביקש, ועוד הוסיף לו מתנה מביתו על שתפר הפעם כל כך טוב. במשתה השתבח בבגד שהוא תפור כה טוב, ובכל פעם שהחייט בא אליו, הורה לתת לו איזה מתנה, מרוב שמחה על המלבוש. פעם כשנסע בדרך איבד את הבגד, ומאז כשבא אליו החייט לא נתן לו דבר. הלך היהודי שוב אל הרה"ק רבי יהושע זי"ע, לספר לו שמאז אבד הבגד אינו נתון לו יותר דבר. נענה הרבי: ברוך ה' שהוא כבר איבד את המלבוש, ואיני צריך יותר להחזיקו במוחי.

מפרמישלאן נהג לצאת קצין לכל הסביבה, ובכל עיר לקח יהודים כחיילים לצבא. תמיד בעברו ליד דינוב, נפלה עליו תרדמה. הנהג לא שם לב שזוהי דינוב, כי הדרך עברה אז בצד העיר. אחר כך כשהקצין התעורר, לא היה לו חשק לחזור ואמר: מן הסתם אין צריכים לקחת מכאן חיילים. כך היה תמיד, ובכל התקופה שהרה"ק רבי יהושע זי"ע היה רב בדינוב, לא לקחו ממנה חיילים יהודים לצבא.

הרב נפתלי צבי פיש מביא בספרו תורות בית דינוב, עמ' קלו, בשם הרב הצדיק איש אלקים מו"ה יהושע אב"ד דינאב: קשין זיווגם של אדם כקריעת ים סוף, אין הכוונה דווקא לזיווג בין איש לאשתו, אלא כל הדברים קרויים זיווג, ששני בני אדם מתארחים יחד במלון אחד וידברו זה עם זה, או יאכלו מאכלים השייכים לכל אחד לפי שורש נשמתו ממאכל אחד, או בשר מבהמה אחת, הש"ת מזווג אותם לפונדק אחד. וזוהי יש לפרש גם קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

נשמע שם במקום שהיה אליהו הנביא רגיל להסתובב. גם הרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע בעל צמח דוד בהיותו בברטש, נהג להסתכל מחלון בית המדרש לעבר המקום בו נהג אליהו הנביא לשוטט.

נתקבל לרבנות דינוב בשנת תק"ן לערך, וכיהן בה חצי יובל שנים. [לפניו בשנות התק"ם כיהן שם הגה"צ רבי שמואל אחיו של הצדיק רבי מאיר אב"ד חירוב]. ה' גר בבית שמול בית הכנסת הגדול, ועד לחורבן הראו בחרדת קודש את החדר בעליה בו למד עם אליהו הנביא. בבית דינו ישב הרה"ק רבי צבי אלימלך בעל בני יששכר זי"ע, כשהי' עוד צעיר לימים כבן שיבסר שנים ובשליחותו של הרה"ק רבי מענדל מרימנוב זי"ע, וענינים רבים עברו ביניהם. והרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע כתב כי אצל רבו רבי יהושע זי"ע היה רגיל אליהו הנביא ללמוד עמו. ומי יספר גדלותו וצדקתו שמילא כל העולם בחכמתו ובינתו ותרותו וצדקתו, והיה בעל רוח הקודש אמיתי.

לפי מקור אחד היה תלמידו גם הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע, אבל כשמזכירו בספריו אינו קורא לו רב. אדמו"רי שולשלת בית דינוב ידעו לספר הרבה מתורתיו ושיחותיו מנהגיו וסיפוריו. נהג גם כאדמו"ר בעריכת שולחנות וקבלת קוויטלעך, רבים באו אליו לשטוח לפניו את מצוקותיהם, ויצאו ממנו שמחים ומעודדים. נסע גם לערים ולעיריות שבסביבה, וידוע על השתתפותו פעם באסיפת רבנים ברייזא. ביחסי הערכה וידידות עם הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, ובמרחק ארבע פרסאות ממנו לא רצה לקבל פתקאות. לחוזה מלובלין זי"ע מסרו בשמו טעם לאיחור התפילה וקילסו. סיפרו פעם להגה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע מעשה פלא שאירע אצלו, והפליג מה רב גובריה.

פעם ציוה הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע לאשתו שתסע לדינוב לתת קוויטל לרבי יהושע, ותכתוב בו שהיותו בעלה אינו מתנהג בדרך הישר – אין להם ממה להתפרנס והענינות שוררת בביתם, בהזיהרו אותה שבהיכנסה לא תגלה את זהותה. מיד כשמסרה את הקוויטל, הרגיש הרה"ק רבי יהושע ואמר: היתכן שבעלך אינו מתנהג בדרך הישר, והרי בתורתו ובעבודתו הוא מאיר בכל העולמות! ועוד אמר איך הוא כותב על עצמו שהוא חוטא הרי אני רואה שבשמים רועדים הרשפי מעלה מגודל עבודתו הקדושה. שמשמעה זאת שאלה: אם כן מדוע מתנגד לו הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ כל כך? הסביר לה שמלאכים ושרפים מתקנאים בבעלה, ומחלוקתו של הרה"ק מרופשיץ זי"ע היא לטובתו להצילו מידם.

הרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע שמע פעם שמדברים לידו מרבי יהושע זי"ע. נענה ואמר: הוא הרי החיה עופות מתים! וכך סיפר את המעשה: הגה"ח ר' משה רובינפלד מגרוזשיצ'ווי שליד ברטש הלך פעם לפני יום כיפור לדינוב אל מחותנו הרה"ק רבי יהושע, וטרח לשאת עמו עופות לכפרות בשבילו. בהכנסו אל הרבי

הרה"ק רבי יהושע זי"ע נולד בברטש לאביו האופה ר' אריה ליב, ולאמו הצדקת טובת הלב. בשנת תצ"ד בערך מסופר שעניים שלא הי' להם כדי לאפות בביתם הביאו את חלותיהם לאביו שיאפה עבורם, וכן מסופר כי כל יום שישו היתה אמו מכינה קערת בצק מיוחדת והוסיפה לכל עני עוד חתיכה, ואמרו כי בגלל צדקתה זכתה לבן כזה. שמו נקרא בישראל יהושע, ונוסף לו הכינוי השל. בשנתו האחרונה חתם משה יהושע, וכנראה נוסף לו שם זה עקב מחלה.

בגיל רך שלחוהו הוריו ללמוד תורה מפי הדיין מריבטיטש. הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע היה מזדמן אליה לעתים קרובות, וידועה היתה שם האבן שעליה ישן במקום כר. מאוחר יותר כשכיהן בעיירה הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע, הוא חקק וקבע את האבן במפתח בית הכנסת. כשבא לשם נכדו הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלוזוב לא רצה לדרוך עליה, אלא החזיק בגבאי ופסע מעליה. והנה בעוד ששאר הילדים התקלסו בהרבי ר' זושא זי"ע, דוקא שועלה הקטן נכרך אליו בעבותות אהבה, ועשה עמו שעות ארוכות ביום ובלילה. הקול נשמע בבית הוריו שבנם אינו לומד, והם נזעקו לריבטיטש ולקחוהו עמם חזרה לברטש.

בלכתם עמו ראה הרבי ר' זושא מרחוק שמוליכים אותו וצעק אליו: שועלי! שועלי! בוא הנה ואגביה אותך! הוא פחד לגשת אליו בגלל הוריו, ואז רץ אליו הרבי ר' זושא, הרימו למעלה ואמר: שועלי, הנני מנשא אותך מעלה מעלה, אבל אם אתה היית בא אלי, הייתי יכול לרוממך עוד יותר גבוה.

בין ריבטיטש וניזנקוביץ יש הר גבוה ליד מקור מים. קוראים לו ההר של הרבי ר' זושא כי נהג להיות שם לעתים קרובות, לעשות עליו גלגול שלג ולטבול במים. אמרו שהסיבה לכך היא, כי אותו הר הוא מולו של הר קלווריה שליד ריבטיטש, ובמקום נסתר כזה בחר להתבודד, ורצה לטהר ולקדש את הסביבה. ברם מים רבים לא יכלו לכבות את אש החסידות שניצתה בנער. הוא ברח מהבית, ושנה שלימה הלך גלות עם הרבי ר' זושא זי"ע.

הרה"ק רבי יהושע ערך גלות שנה עם הרה"ק רבי זושא זי"ע. בסופה שאל אותו הרה"ק רבי ר' זושא: האם ברצונך להמשיך? השיב לו הרה"ק רבי יהושע: לא! הייתי צריך לתקן את חוש הריח, וכבר תיקנתי אותו. בהשפעתו התחמם לאורם של אדירי החסידות: הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מזלוטשוב זי"ע הרה"ק רבי מרדכי מנשכין זי"ע, והליכותיהם היו נר לרגלו. והי' גם תלמידם של הרה"ק בעל קדושת לוי מבראדיטשוב זי"ע, והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע.

גם אחרי נישואיו לרבנית רחל גר בברטש, שקוע בארבע אמות של הלכה, קדושה וחסידות. כבר אז נתוודע כי אליהו הנביא פוקד אותו, ומגלה לו צפוני תורה. כאשר אחד מחסידיו בברטש בא פעם אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע, שאל אותו: מה

נצור לשונך

עפ"י סדר
הלימוד היומי

הלכות
שמירת הלשון

כב אייר - הלכות אסורי רכילות - כלל ט

יא. וְכָל זֶה אִם הוּא רֹצֵחַ וְהֹחֵר, כִּדִּי שְׂלֵא יְבֹא לִידֵי אֲנֹאָה, אֲבָל אִם כִּבְרַת לְקַח מֵאֲדָר סְחֹרָה, וְהוּא יוֹדֵעַ שְׂרַמְהָ, אוּ בְשׂוּי הַמִּקְח אוּ בְשִׂאָר הַסְרוּנוֹת, תְּלוּי בָהּ, אִם עַל פִּי דִין תּוֹרָה, אִין לוֹ עֵתָה עַל הַמִּתְאַבָּה כְּלוּם, בֵּין מִפְּנֵי שֶׁהָאֲנֹאָה בְּשׂוּי הַמִּקְח הִיָּתָה בְּפָחוֹת מִשְׁתוּת, וּבֵין מִפְּנֵי שֶׁעֲבַר הַזְמַן, כִּדִּי שִׂרְיָה לְתַגְר אוּ לְקַרְבוֹ, אוּ שְׂאָר סִבָּה שֶׁבְגִלְתָּה הַפְּסִיד הַמִּתְאַבָּה, בְּדֹאֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמְעוֹרֵר הַמִּתְאַבָּה וּמְרַאָהָ, אִין שְׂפִלוּנֵי רַמְהָ, עוֹבֵר עַל אֲסוּר רְכִילוּת, כִּיִּן דַּעַל פִּי דִין תּוֹרָה, אִין לוֹ עֵלְיוֹ עֵתָה כְּלוּם, שׁוֹב לֹא הָיִי זֶה הַסְפּוּר, כִּי אִם דְּבָרִים בְּעִלְמָא, וְהוּא כְּרוֹכֵל שְׂנוֹכֵר בְּכָל מְקוֹם, וְהַגְדָּה - וְעֵינֵן לְקַמְן בְּסוּף סְעִיף קֶטֶן ל"ד, מַה שֶׁכְּתַבְנוּ שָׁם, כָּאִם שְׁהוּא מְשַׁעַר בְּהַקְוָה וְכו', עֵינֵן שָׁם, וְהוּא הַדִּין כָּאִין, שְׁהוּא טוֹעֵן דְּבָרִים מִזְּהָ לְזָה, וְאִפְלוּ אִם הַמִּתְאַבָּה שׁוֹאֵל, גַּם כֵּן לֹא יֵאמֵר לוֹ הַאֲמֵת, וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא רֹאָה, שְׂעַל יְדֵי דְבוּרוֹ יִכּוֹל הַשְׂכַּנְגְדוֹ לְבֹא לִידֵי הַפְּסִד, בְּגוֹן שִׂתְפַסְנָה, אוּ שְׂלֵא יְשַׁלֵּם לוֹ יִתְרוֹן הַמַּעוֹת, שְׁהוּא חֵיב לוֹ עֵינֵין לְעַסֵּק הַזֶּה, בְּדֹאֵי עוֹן גְּדוֹל הוּא לְמַבִּיא לְזָה, אֲבָל אִם הוּא רֹאָה, שְׂעַל פִּי דִין תּוֹרָה, יִהְיֶה הַדִּין עֲמוּ, (אוּ שִׂיָּהָ יִכּוֹל לְחַזֵּר בּוֹ מִהַמְקוֹח הַרַע הַזֶּה, אוּ שִׂיִּחְזִיר לוֹ הָאֲנֹאָה) וְאִם הִיָּה יוֹדֵעַ הַמִּתְאַבָּה, לֹא הִיָּה מִתְרַצֵּה לְזָה, צְרִיךְ לֹמַר לוֹ הַאֲמֵת כָּאֲשֶׁר הוּא, כִּדִּי שִׂיִּצִיא מִחִבְרוֹ אֶת אֲנֹאָתוֹ, אֲךָ צְרִיךְ לְהִיָּתוֹת זְהִיר בְּאֵלוֹ הַאֲפִינִים שֶׁאֲכַתֵּב, וְאֵלוֹ הֵן.

וממשיכים לסעיף הבא

הגות בענייני הפרשה

באור החסידות

משה זכה וזיכה את הרבים, זכות הרבים תלויה בו

בספר מדרש שמואל על מסכת אבות (פרק ה משנה כ) פירש בדברי המשנה 'משה זכה וזיכה את הרבים, זכות הרבים תלויה בו', שבכל מצוה שעושים בני ישראל מתעלה יותר משה רבינו, לפי שהכל בא מכוחו.

הן נודע המאמר בתנא דבי אליהו (רבא פרק כה) 'יכול אדם לעשות עצמו כמשה רבינו, והלכה פסוקה היא ברמב"ם הלכות תשובה (פ"ה ה"ב): 'כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם'. וביאר עם זאת האור החיים הקדוש בדברי משה רבינו לישראל "ראה אנכי" וגו' (דברים יא כו) שרצה ללמדם אורחות יושר שכל איש ישראל הבא ליקרב לעבודת הקודש עבודת ה', שיראה ויביט על פני משה, וישתדל להתדמות אליו, ולא שיתפסק במועט בדרגות נמוכות יותר.

והרבה ראו ותמיהו לדעת כיצד יתכן לומר שכל אדם יכול להגיע למדרגתו של משה רבינו, והלא מקרא מלא דיבר הכתוב בתורה (דברים לד ז) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", ובפשטות נאמר כן גם לדורות הבאים. וראה לשון קודשו של בעל התניא (פרק מד) 'מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא' [ועיין ב'ערכי נחל' (פרשת בהעלותך א) שהאריך לפרש טעם הדבר שאי אפשר להגיע למדרגתו העליונה של משה רבינו].

ולחורות הדרך אשר נלך בה נסמך כמה יישובים לדרך:

בספר **אש דת** על פרקי אבות (לבעל היבאר משה' מאוירוב זצ"ל) תירץ קושיא זו על פי מה דאיתא בזה"ק (ח"ג רטז, ב): 'תא חזי, האי שמישא אתגליא ביממא ואתכסיא בליליא ונהיר בשתין רבוא כוכביא, אוף הכי רעיא מהימנא בתר דאתכניש מעלמא נהיר בשתין רבוא נשמתין דישראל'. ומבואר שאף לאחר פטירתו של משה רבינו, הוא המשפיע שפע אלקי לכל נשמות ישראל בכל דור ודור עד סוף כל הדורות.

לפי זה נמצא שמעלת משה רבינו מתרבת והולכת עד אין קץ, כי כל אחד מ ישראל שמוסיף זכות היא תלויה במשה רבינו, ותמיד הוא מתעלה והולך, וזהו מה שאמרו 'משה רבינו לא מת, שהרי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצוות (שבת ל א), ואילו משה מתעלה בתורה ומצוות אף לאחר מותו על ידי שמסייע לישראל צאן מרעותו שיקימו את התורה. ומעתה מיושב מה שנאמר שלא קם נביא כמשה, שכן אע"פ שכל אחד יכול להיות כמשה רבינו, מכל מקום אי אפשר להגיע למעלתו של משה, שהרי **בה גופא שעלה למדרגה זו מתעלה משה**, כי זכות הרבים תלויה בו, וכל מה שנוסף ומתרבה בכלל ישראל הכל נוקף לזכותו, ואם כן לעולם תהיה דרגתו של משה למעלה מכל העם, ואין דומה לו.

בחינה אחרת מובא ב**לקוטי יקרים** מהרה"ק המגיד ממעזריטש, וז"ל: 'כל אדם יוכל לבוא למדרגה של משה רבינו ע"ה בהודככות, ולא כמשה ממש, אלא במדרגת משה, כי משה עלה אל ה' למעלה באצילות, אלא רצה לומר למשל אם נשמתו מעשיה דעשיה וממלכות דעשיה דעשיה שהיא מדרגה התחתונה, יכול לזכות כדי שיוכל לבוא למדרגת משה לאצילות דעשיה, וכן אם נשמתו מעולם אחר'.

מדבריו שמענו, שמדרגת משה רבינו ע"ה היא בחינת המדרגה העליונה ביותר שיש בכל עולם ועולם, וכל אדם יכול לזכך עצמו עד שיגיע לדרגה העליונה ביותר שבכולם שממנו שורש נשמתו, שזו בחינת מדרגת משה רבינו. אבל לעצם מדרגתו של משה רבינו, אי אפשר להגיע, וכמו שאמר הכתוב 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה'.

כמו כן הרחיב בדברים ברעיון זה בספר"ק מאור עינים (פרשת תרומה) להבין דברי המשנה (אבות פרק ד משנה ד) 'מאד מאור הוי שפל רוח, ולכאורה האין יצו חו"ל לכל אדם להגיע לדרגה זו שנשתבח בה משה רבינו, אלא מאחר שיש לכל אחד ניצוץ ממושה יכול להגיע למידה זו כפי הניצוץ שיש בו.

עוד כתב לבאר בספר **אורי ישראל** (סאדוריא, פרשת אמור תרמ"ו) על פי מה שאמרו בזה"ק (תיקונים קיד, א) 'אתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא, ופירושו, שבכל נשמות ישראל שבכל הדורות מתעבר ניצוץ קדוש מנשמת משה רבינו ע"ה. ובכן יתכן לומר שמה שאמרו חו"ל שכל יהודי יכול להיות כמשה רבינו, אחת כוונתם שיכול להעלות את הניצוץ הק' שיש בו מנשמת משה רבינו למדרגה העליונה ביותר - כפי גודל נשמתו, וכמו שמשה רבינו עלה בדרגה דיליה לרום המעלות.

במהלך דומה כתב בספר **פרי העץ** (פרשת וואתיהברכה ד"ה מסורה) על פי דברי הזה"ק 'אתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא, שהכוונה הוא שמשה רבינו לא נסתלק מן העולם לאחר פטירתו, אלא הוא קשור שנשמתו כל איש ישראל הבאים ליטור עד סוף כל הדורות, שעל ידי **התכללותם בנשמת משה** יהיה נקל להם עבודת השי"ת והשגתו. ונמצא אמר בזה"ק חו"ל 'יכול להיות כמשה רבינו ע"ה, אבל אלו רק באמצעות אתפשטותיה דמשה, ולפיכך אמר הכתוב 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ע"ה, שהיו משה בא לדרגה זו מעצמו, משא"כ איש אחר אפילו יהיה גדול כמוהו, מכל מקום לא הגיע לדרגה זו בעצמו אלא רק על ידי אתפשטותיה דמשה.

ולקשר מאמר זה לפרשתנו, הנה כתוב 'אם בחוקתי תלכו' וגו', שהבחירה חופשית ביד כל אדם שיוכל לשער בנפשו ולקבוע בליבו איזהו דרך הישר והרצוי, וכך הם דברי הספה"ק **תולדות יעקב יוסף** (פרשת ויקהל אות ב) 'הבחירה חופשית ביד האדם לזכך חומר, עד שיוכה למדרגת ומעלת משה רבינו עליו השלום'.

צידה לדרך: מכה כל מצוה שעושה האדם זוכה משה רבינו להתעלות רבה, ולעומת כן על ידי **אתפשטותא דמשה יכול כל איש מישראל לגלות בעצמותו ניצוץ מנשמת משה רבינו ולהתעלות כבודו**.

מקדש מעט

ואיכור שיחה
בשעת התפילה

בעניין השיבות
עניית אמן

ראשית פ' בחוקתי מתחיל הכתוב ואומר: אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם בעיתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו וכו' שאר הברכות הכתובות בתורה. האמת היא שכל הברכות האלו יכולים לראותם בחוש! אנשים שקיבלו על עצמם לא לדבר בשעת התפילה מוהתחלה עד הסוף, ראו וראוים ישועות שלא כדרך הטבע!

מעשה היה עם יהודי אשר איבד ל"ע ול"ע את מקור פרנסתו, יהודי זה אשר היה גביר בעמיו, איבד מקור פרנסתו גרמה לו גם לנטל של הוצאות מרובות יותר מהאדם הפשוט, דהרי בתור גביר בעמיו היה לו בית יקר והוצאות מרובות להחזיק את ביתו וכו' וכו', ומאין ישלם כל זאת...

חו"ל אומרים שאדם נתפס בשעת צער, ויהודי זה ברוב סכולותו וצערו נכנס לעסקים אשר אינם כל כך מותרים לפי חוקי האומות והתחיל לקנות ולמכור דברים אלו. האמת הוא שהוא חשב שזה רק לעת עתה עד שימצא מקור פרנסה כשר, אולם הילעת עתה' נמשך ומשך זמן יותר ממה שחשב עד של"ע ול"ע תפסוהו אנשי החוק והענייניהו למשפט על מסחר בדברים האסורים.

אין הדף מסיפק לפרטי המעשה, אולם נקודת הדברים הוא שמיודענו זה הלך לחכם א' על מנת לבקש ברכה, והחכם אמר לו שהוא אינו רואה אף יוכל להינצל מלשבת ל"ע ול"ע בבית הסוהר שנים, אולם כיון שהוא נצרך לישועה שלא כדרך הטבע, עצתו הוא - שישתדל הוא מעל לדרך הטבע שלא לדבר מראשית התפילה עד סוף התפילה. סוף פסוק, הגביר לשעבר קיבל את עצת החכם ושלא טבעו שתק כל שעת התפילה, וכשהגיע עת משפטו, שלא כדרך הטבע, נתבלבל התובע בקריאת האשמות שכנגדו והשופט בראותו שעל כזה אשמות מביאים רק כאלו טענות, זיכה את הנתבע, ועוד גער על התובע שאין לו רק טענות קלושות כאלו שהביא...